

Bożena Pera

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE UNII EUROPEJSKIEJ A GLOBALNY KRYZYS GOSPODARCZY

Wprowadzenie

Konsekwencje globalnego kryzysu gospodarczego są dostrzegane w każdej dziedzinie gospodarki światowej. Recesja, trwająca już od 2007 roku, wpłynęła także na wielkość i formy przepływów kapitałowych.

Celem artykułu jest analiza wpływu ostatniego kryzysu gospodarczego na strumienie bezpośrednich inwestycji zagranicznych Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem krajów wschodniego rozszerzenia w latach 2006-2010.

1. Globalny kryzys a sytuacja gospodarcza w Unii Europejskiej i wybranych krajach gospodarki światowej

Upadek banku Lehman Brothers we wrześniu 2008 roku jest umownie uważany za początek największego od 1929 roku kryzysu nie tylko w gospodarce amerykańskiej, ale i w wielu krajach gospodarki światowej¹. Kryzys, który rozpoczął się w sferze bankowej i finansowej, bardzo szybko rozprzestrzenił, za pomocą efektu domina, na realną sferę gospodarki². Stopień powiązań podmiotów, będący następstwem postępującego procesu internacjonalizacji i globalizacji, wpłynął na szybkie przeniesienie problemów związanych z finansowaniem działalności gospodarczej na inne gospodarki świata, w tym kraje Unii Europejskiej.

---

¹ Problemy będące konsekwencją pogoni za zyskiem i związanej z nią polityki nadmiernego udzielania tzw. złych kredytów pojawiły się już w 2007 roku. Początkowo przyczyniły się one do bankructwa niewielkich instytucji finansowych, lecz następnie objęły coraz większą ich liczbę.

² Przyczyny kryzysu gospodarczego zostały przedstawione m.in. W. Szymański: Kryzys globalny. Pierwsze przybliżenie. Difin, Warszawa 2009, s. 13-118.

Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne, w okresie bezpośrednio poprzedzającym światowy kryzys gospodarczy (2006-2007) nie wskazywały na możliwość wystąpienia głębokiej recesji (w latach 2008-2009) w Unii Europejskiej (tabela 1). Jak jednak pokazały przeprowadzone analizy, kryzys najbardziej dotknął gospodarki krajów wysoko rozwiniętych³.

Tabela 1

Sytuacja makroekonomiczna Unii Europejskiej na tle wybranych krajów świata w latach 2006-2010 (w %)

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
1	2	3	4	5	6
Tempo wzrostu PKB					
Unia Europejska	3,5	3,2	0,7	-4,1	1,8
Stany Zjednoczone	2,7	1,9	0,0	-2,6	2,8
Japonia	2,0	2,4	-1,2	-6,3	3,9
Chiny	12,7	14,2	9,6	9,2	10,3
Stopa bezrobocia					
Unia Europejska	8,2	7,2	7,8	9,9	9,5
Stany Zjednoczone	4,6	4,6	5,8	9,3	9,6
Japonia	4,1	3,8	4,0	5,1	5,1
Chiny	4,1	4,0	4,2	4,3	4,1
Zadłużenie publiczne					
Unia Europejska	61,5	59,4	63,7	73,9	79,5
Stany Zjednoczone	61,1	62,2	71,2	84,6	91,5
Japonia	191,3	187,6	195,0	216,3	220,3
Chiny	16,2	19,6	17,0	17,7	17,7
Saldo budżetu w relacji do PKB					
Unia Europejska	-1,4	-0,8	-2,3	-6,8	-6,4
Stany Zjednoczone	-2,0	-2,7	-6,5	-12,7	-10,6
Japonia	-4,0	-2,4	-4,2	-10,3	-9,5
Chiny	-0,7	-0,9	-0,4	-3,1	-2,6

³ S. Miklaszewski: Teoria i praktyka regionalnej integracji gospodarczej a kryzys lat 2007-2009. W: Globalizacja i integracja regionalna a wzrost gospodarczy. Red. S.I. Bukowski. CeDeWu.pl. Wydawnictwa Fachowe, Warszawa 2010, s. 21; T. Białowąs: Wpływ kryzysu na wzrost gospodarczy. W: Gospodarka i polityka makroekonomiczna strefy euro w latach 2008-2010. Skutki kryzysu i słabości zarządzania. Red. B. Mucha-Leszko. UMCS, Lublin 2011, s. 15-41; U. Kosterna: Zadłużenie publiczne i jego finansowanie w państwach członkowskich Wspólnoty Europejskiej w warunkach kryzysu ekonomicznego. W: Współczesny kryzys gospodarczy. Przyczyny, przebieg, skutki. Red. J.L. Bednarczyk, S.I. Bukowski, J. Misala. CeDeWu.pl. Wydawnictwa Fachowe, Warszawa 2009, s. 153-162.

cd. tabeli 1

1	2	3	4	5	6
Tempo wzrostu wolumenu eksportu					
Unia Europejska	8,8	6,5	0,4	-14,3	11,5
Stany Zjednoczone	9,0	9,3	6,0	-9,5	11,8
Japonia	9,7	8,4	1,7	-24,2	24,2
Chiny	20,8	18,1	8,5	-10,3	34,6

Źródło: Europe in Figures. Eurostat Yearbook 2010. Publication Office of the European Union, European Union 2010; International Monetary Fund. World Economic Outlook Database, April 2011. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/weodata/index.aspx> (sierpień 2011); Provision of Deficit and Debt Data for 2009 – First Notification. Euro Area and EU27 Government Deficit at 6.3% and 6.8% of GDP Respectively Government Debt at 78.7% and 73.6%. EUROSTAT News Release, 2010, nr 55, z 22.04.2010. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-22042010-BP/EN/2-22042010-BP-EN.PDF (sierpień 2011); Provision of Deficit and Debt Data for 2010 – First Notification Euro Area and EU27 Government Deficit at 6.0% and 6.4% of GDP Respectively Government Debt at 85.1% and 80.0%. Eurostat News Release, 2011, nr 60 – 26.04.2011. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (sierpień 2011).

Obok spadku realnego produktu krajowego brutto i wolumenu eksportu, kryzys gospodarczy wpłynął przede wszystkim w szczególnie negatywny sposób na sytuację w sektorze finansów publicznych, co było widoczne w kształtowaniu się wskaźnika zadłużenia publicznego w stosunku do PKB i powiązane z nim – deficytu budżetowego wobec PKB (tabela 1). W 2009 roku głębokość recesji w Unii Europejskiej była wyższa niż w USA (spadek PKB i wysokość stopy bezrobocia). Wśród krajów członkowskich Unii Europejskiej Polska była jedynym krajem, w którym utrzymał się wzrost PKB w analizowanym okresie. W Hiszpanii natomiast zanotowano najwyższą stopę bezrobocia – 20% w 2009 roku. Z wyjątkiem Chin, we wszystkich pozostałych analizowanych krajach widoczne było znaczne pogorszenie wartości wskaźników przedstawiających sytuację w sektorze finansów publicznych w latach 2008-2009 i nieznaczna ich poprawa w 2010 roku⁴.

Kryzys gospodarczy dotknął państwa Unii Europejskiej w różnym stopniu, chociaż we wszystkich analizowanych krajach można zauważyć pogorszenie wskaźników⁵. W znaczący sposób wpłynął on także na wymianę handlową Unii Europejskiej. W większości analizowanych krajów spadek wolumenu eksportu i importu był widoczny w 2009 roku, wyjątek stanowiły Bułgaria i Portugalia, w których nadal utrzymywał się on w 2010. Kraje, w których eksport stanowił

⁴ Krajami, które miały największe problemy z finansami publicznymi w 2010 roku były: Irlandia (-32,4%), Grecja (-10,5%), Wielka Brytania (-10,4%) a także Polska, Łotwa i Litwa (wskaźnik powyżej 7%). Provision of Deficit and Debt data for 2010 – First Notification. Euro Area and EU27 Government Deficit at 6.0% and 6.4% of GDP Respectively Government Debt at 85.1% and 80.0%, Eurostat News Release, 2011, nr 60 – 26.04.2011. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (sierpień 2011).

⁵ Dane IMF World Economic Outlook Database. <http://www.imf.org> (lipiec 2011).

większy udział w tworzeniu dochodu narodowego (np. Austria, Belgia, Holandia) były o wiele bardziej narażone na niekorzystne skutki wynikające ze spadku obrotów wymiany handlowej.

Skutkiem kryzysu gospodarczego i realnym zagrożeniem dla funkcjonowania mechanizmu integracji stał się również wzrost długu publicznego państw członkowskich ponad kryteria paktu stabilności i wzrostu. W małych krajach skutki kryzysu dla gospodarki były o wiele dotkliwiej odczuwane niż w dużych państwach⁶. Ponadto ostatni kryzys ujawnił negatywne bodźce dla funkcjonowania całego ugrupowania⁷. Dotychczas częściej spotykane były optymistyczne opinie i publikacje, w których podkreślano, że wprowadzenie euro i utworzenie unii gospodarczo-walutowej zapewniło stabilizację sytuacji makroekonomicznej państw członkowskich⁸.

Ponadto, od połowy 2010 roku pojawiają się opinie o możliwości wystąpienia ponownego zahamowania wzrostu gospodarczego, czyli tzw. drugiego dna recesji, które może dotknąć gospodarki wysoko rozwiniętych krajów europejskich o wiele głębiej niż kryzys lat 2008-2009. Kryzys gospodarczy wpłynął również na wielkość i zmiany w strumieniach bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

2. Wpływ kryzysu na wielkość unijnych przepływów kapitału w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne odgrywają coraz większą rolę w przepływach międzynarodowych od początku lat 90. XX wieku i do 2008 roku ich strumienie wzrosły prawie dziesięciokrotnie. Wielkość przepływów kapitałowych była uwarunkowana sytuacją gospodarczą na świecie⁹. Światowy kryzys gospodarczy w znaczny sposób wpłynął na obniżenie wielkości przepływów kapitałowych w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych (tabela 2).

---

⁶ J. Pisani-Ferry, A. Sapir: Euro Area: Ready for the Storm? W: The Euro at Ten: The Next Global Currency? Ed. by J. Pisani-Ferry and A.S. Posen. Peterson Institute for International Economics, Washington 2009, s. 79.

⁷ Przykładem jest Grecja, która od 2009 roku stanowi istotny problem dla strefy euro.

⁸ The Euro At Five. Ed. by A.S. Posen. Special Report 18. Peterson Institute for International Economics, Washington 2005; E. Halizak: Kryzys gospodarczy a międzynarodowa pozycja Unii Europejskiej. W: Kryzys a pozycja międzynarodowa Zachodu. Red. R. Kuźniara. Scholar, Warszawa 2011, s. 115-116.

⁹ Na początku XXI wieku (w latach 2001-2003) nastąpił znaczny spadek inwestycji, będący skutkiem ogólnoświatowej recesji, natomiast w okresie 2004-2007 miało miejsce ożywienie inwestycyjne, ale od 2008 roku zanotowano również spadek światowych strumieni przepływu kapitału.

Tabela 2

Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych do/z Unii Europejskiej
na tle wybranych krajów świata w latach 2006-2010 (w mld USD)

Wyszczególnienie	Napływ inwestycji do kraju/grupy państw					Wywóz kapitału z analizowanych krajów/grupy państw				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
Unia Europejska-27	581,7	850,5	488,0	346,5	304,7	690,0	1199,3	906,2	370,0	407,2
CEEC-10	61,6	72,3	63,9	28,4	28,4	17,9	16,3	16,4	10,8	8,9
USA	237,1	215,9	306,4	152,9	228,2	224,2	393,5	308,3	282,7	328,9
Japonia	-6,5	22,5	24,4	11,9	-1,2	50,3	73,5	128,0	74,7	56,3
Chiny	72,7	83,5	108,3	95,0	105,7	21,2	22,5	52,1	56,5	68,0
Świat	1461,9	1970,9	1744,1	1185,0	1243,7	1405,4	2174,8	1910,5	1170,5	1323,3

Źródło: Opracowanie i obliczenia własne na podstawie: World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development. UNCTAD, Geneva 2011.

W 2007 roku Unia Europejska była miejscem lokalizacji ponad 43% inwestycji zagranicznych w świecie. W latach 2008-2010 udział Unii Europejskiej w światowym napływie kapitału obniżył się z blisko 28% do 25% (choć w 2009 roku udział ten wzrósł do blisko 29%)¹⁰. Spośród krajów członkowskich Unii, do najbardziej atrakcyjnych lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych należały: Wielka Brytania (średnio około 1/5 światowych inwestycji trafiało do tego kraju), Niemcy, Francja i Belgia¹¹. Udział 10 krajów zaliczanych do grupy państw Europy Środkowo-Wschodniej obniżył się z ponad 4% w 2006 roku do 3,7% światowego napływu w 2008. W kolejnych latach wykazał on nadal tendencję malejącą (z 2,4% w 2009 do 2,2% w 2010). Kraje Europy Środkowo-Wschodniej posiadały udział około 10,6% w kapitale napływającym do Unii Europejskiej, najwyższy wskaźnik zanotowano w 2008 roku (13%), zaś w 2009 obniżył się on do 8,2%, aby nieznacznie wzrosnąć – o jeden punkt procentowy – w 2010. Z przeprowadzonej analizy wynika, że wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej największym i najbardziej atrakcyjnym krajem, pod względem wielkości napływającego kapitału w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych była Polska, której udział kształtował się na poziomie około 3% bezpośrednich inwestycji zagranicznych ogółem, które napły-

¹⁰ Dla porównania najniższy udział napływu BIZ do USA można zauważyć w 2007 roku (ok. 11%), w 2008 roku wzrósł on do blisko 18%, aby w kolejnym 2009 obniżyć się do około 13%. W ostatnim roku analiz udział ten powrócił do poziomu przekraczającego 18%. Napływ bezpośrednich inwestycji do Japonii kształtował się na poziomie około 1%.

¹¹ Obliczenia własne na podstawie danych zamieszczonych w UNCTAD Statistics Overview. <http://www.unctad.org/Templates/Page.asp?intItemID=1584&lang=1> (sierpień 2011).

nęły do Unii Europejskiej w latach 2006-2010. Najwyższy udział (4%) Polska osiągnęła w 2009 roku, a więc wówczas, gdy większość krajów znajdowała się w głębokiej recesji.

O wiele bardziej znaczące konsekwencje można zauważyć analizując bezpośrednie inwestycje zagraniczne dokonywane przez analizowane kraje. Od 2007 roku można zauważyć spadek udziału Unii Europejskiej w bezpośrednich inwestycjach zagranicznych dokonywanych na świecie, z 55,1% w 2007 roku do 30,8% w 2010. Jest to tendencja, jaka zarysowała się także dla innych krajów wysoko rozwiniętych, jednak udział tej grupy krajów obniżył się o 14 punktów procentowych, zaś udział Unii blisko o 25 punktów procentowych¹². Skala zmiany udziałów potwierdza jedynie kondycję gospodarczą tej grupy krajów. Do największych inwestorów zagranicznych wśród krajów członkowskich Unii Europejskiej należały: Francja (jej udział wzrósł z 17% w 2008 roku do blisko 28% w 2009, zaś w ostatnim roku obniżył się do 20%), Niemcy (w 2009 roku ponad 1/5 zagranicznych inwestycji zagranicznych pochodziła z tego kraju, udział tego kraju wzrósł do 1/4 w kolejnym roku). Na skutek kryzysu gospodarczego znacznie obniżył się udział Wielkiej Brytanii z blisko 23% w 2007 roku do 3% w 2010¹³. Inwestycje krajów członkowskich z Europy Środkowo-Wschodniej stanowiły zaledwie około 2% w kapitale wywozonym z Unii Europejskiej¹⁴. Obok zmian w wielkości przepływów bezpośrednich inwestycji zagranicznych, kryzys gospodarczy wywarł również wpływ na ich formy.

3. Analiza form bezpośrednich inwestycji zagranicznych Unii Europejskiej – inwestycje typu greenfield a brownfield w czasie globalnego kryzysu gospodarczego

W literaturze przedmiotu inwestorzy zagraniczni wybierają różne sposoby wejścia na rynek kraju goszczącego. Najkorzystniejszą formę stanowią inwestycje typu greenfield, czyli budowa zakładu w kraju lokalizacji kapitału, a więc

---

¹² World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development. Op. cit.

¹³ Pomimo trwającego kryzysu wzrósł znacznie udział Stanów Zjednoczonych jako inwestora zagranicznego z 16,1% w 2008 roku do blisko 25% inwestycji światowych w 2010. Udział inwestycji Japonii w latach 2008-2009 stanowił ponad 6%, zmniejszył się on do poziomu ponad 4% w 2010 roku. W analizowanym okresie, od 2007 do 2010 roku zwiększał się udział inwestycji Chin (odpowiednio 53,3% w 2009 roku i 46,6% w 2010). Obliczenia własne na podstawie danych zamieszczonych w UNCTAD Statistics Overview. Op. cit.

¹⁴ Obliczenie własne na podstawie danych zamieszczonych UNCTAD Statistics Overview. Op. cit.

są one podejmowane samodzielnie lub z partnerem lokalnym od podstaw. Natomiast inwestycje typu brownfield wiążą się najczęściej z fuzją lub przejęciem istniejącego przedsiębiorstwa¹⁵. Niżej przeprowadzono analizę obydwu form bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

Tabela 3

Liczba unijnych projektów bezpośrednich inwestycji zagranicznych w formie inwestycji typu greenfield na tle wybranych gospodarek w latach 2006-2010

Wyszczególnienie	Projekty greenfield analizowanych krajów					Projekty greenfield w analizowanych krajach				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
Unia Europejska-27	5426	5896	7331	6583	6316	4756	4725	5578	4466	4265
CEEC-10	304	218	268	145	187	1785	1465	1432	910	1189
USA	3035	2778	3563	3014	3140	748	868	988	1256	1470
Japonia	808	702	1131	827	915	149	179	203	163	179
Chiny	129	207	261	330	267	1407	1218	1548	1167	1301
Świat	12277	12245	16422	14192	14142	12277	12245	16422	14192	14142

Źródło: Opracowanie na podstawie: World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development. UNCTAD, Geneva 2011.

W latach 2006-2010 zauważa się spadek liczby projektów typu greenfield dokonywanych zarówno przez kraje unijne, jak i w krajach członkowskich ugrupowania. Bezpośrednie inwestycje typu greenfield dokonywane przez Unię Europejską stanowiły w latach 2007-2010 powyżej 45% ogólnej liczby tego rodzaju projektów, dla porównania w 2006 roku. wyniosły 44%. Natomiast liczba projektów greenfield realizowanych w krajach Unii Europejskiej stanowiła na początku badanego okresu 39% w 2006 roku, w 2008 obniżyła się do poziomu 34%, zaś w 2010 osiągnęła jedynie 30%. Tendencja spadkowa jest nie tylko skutkiem globalnego kryzysu, ale również malejącej atrakcyjności Unii dla inwestorów zagranicznych. Większość inwestycji typu greenfield jest lokalizowana w krajach rozwijających się, a szczególnie tych, które są zaliczane do tzw. gospodarek wschodzących¹⁶. Zauważyć można także drugą tendencję, polegającą na przepływie kapitału z krajów rozwijających się do krajów wysoko rozwiniętych.

¹⁵ Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Red. J. Rymarczyk. PWE, Warszawa 2010, s. 113-114; W. Karaszewski: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Polska na tle świata. TNOiK i „Dom Organizatora”, Toruń 2004, s. 25.

¹⁶ Do tej grupy krajów zalicza się m.in. Chiny, Indie, Brazylię, Koreę Południową, Tajwan, Singapur, Hongkong, Malezję, Tajlandię, Filipiny, Indonezję.

Inwestycje typu greenfield dokonane przez kraje unijne, pod względem wartości stanowiły natomiast 37% w 2006 i 2008 roku oraz 40% światowych strumieni w 2007 i 2009 roku. W ostatnim roku analizy ich udział obniżył się o jeden punkt procentowy. Tego rodzaju inwestycje dokonane w krajach członkowskich Unii Europejskiej stanowiły blisko 24% w 2006 roku, ale podobnie jak w przypadku liczby projektów, ich udział obniżył się do 18% w 2010¹⁷. Wśród krajów unijnych do największych inwestorów zaliczyć należy: Niemcy, Francję, Wielką Brytanię, Niderlandy. Na niewiele niższym poziomie kształtował się udział Hiszpanii (udział tego kraju zwiększył się z blisko 3% w 2006 roku do ponad 4% w 2010). Do najbardziej atrakcyjnych miejsc lokalizacji inwestycji typu greenfield wśród krajów Piętnastki zaliczyć można: Wielką Brytanię, Niemcy, Hiszpanię i Francję. Ich udziały kształtują się jednak na o wiele niższym poziomie niż dla USA¹⁸.

Kraje Europy Środkowo-Wschodniej, należące do Unii Europejskiej, zrealizowały zaledwie 2,5% ogółu projektów typu greenfield w 2006 roku, jednak ich udział obniżał się z roku na rok i w 2010 osiągnął już tylko 1,3%. Udział krajów członkowskich Unii z regionu Europy Środkowo-Wschodniej stanowił około 37% ogólnej liczby projektów greenfield i wykazywał on tendencję malejącą do 2009 roku, osiągając poziom 20%, by następnie wzrosnąć do blisko 28% w 2010. Projekty realizowane przez kraje Europy Środkowo-Wschodniej stanowiły niewiele ponad 1% ogólniej liczby inwestycji typu greenfield w latach 2006-2008 i w 2010 roku, natomiast w 2009 ich udział ukształtował się na poziomie 0,8%. Najwyższe udziały, chociaż niewspółmiernie niskie w stosunku do pozostałych państw Unii Europejskiej, jako inwestorzy zagraniczni tworzący nowe zakłady i miejsca pracy miały: Polska, Węgry i Republika Czeska. Pod względem atrakcyjności dla lokalizacji inwestycji zagranicznych typu greenfield dominowały wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej: Polska i Rumunia¹⁹.

Fuzje i przejęcia, jako bezpośrednie inwestycje zagraniczne typu brownfield, są dość często formą wejścia na rynki w krajach wysoko rozwiniętych. Kraje te w latach 2006-2008 przeprowadziły ponad 80% ogółu światowych transakcji sprzedaży i nabycia udziałów w formie fuzji i przejęć, z czego na kraje unijne przypadała ponad połowa. Spośród różnego rodzaju transakcji zwią-

¹⁷ Obliczenie własne na podstawie danych zamieszczonych UNCTAD Statistics Overview. Op. cit.

¹⁸ Dla porównania Stany Zjednoczone dokonały w latach 2006-2010 przeciętnie ponad 15% inwestycji greenfield (najniższy udział odnotowano w 2007 roku – 13,8%), zaś ponad 7% za-inwestowanego kapitału greenfield w latach 2006-2007 było ulokowane w tym kraju. Od 2008 roku można zauważyć spadek udziału do 6%, a w kolejnych latach 2009-2010 do poziomu 4,8%. Obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD Statistics Overview. Op. cit.

¹⁹ Obliczenia własne na podstawie danych zamieszczonych UNCTAD Statistics Overview. Op. cit.

zanych z przepływami kapitału poza granice kraju, fuzje i przejęcia stanowiły co najmniej 40% bezpośrednich inwestycji zagranicznych w latach 2006-2008. Jednak w 2009 roku nastąpił ich znaczny spadek do poziomu 21%. W kolejnym – 2010 roku zanotowano natomiast ich kilkuprocentowy wzrost²⁰ (tabela 4).

Tabela 4

Liczba unijnych fuzji i przejęć na tle wybranych krajów gospodarki światowej w latach 2006-2010

Wyszczególnienie	Liczba fuzji i przejęć objętych sprzedażą					Liczba fuzji i przejęć objętych zakupem				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
Unia Europejska-27	2354	2717	2419	1344	1780	2216	2782	2548	1328	1723
CEEC-10	278	284	278	138	169	58	80	82	28	60
USA	1056	1297	1117	710	884	1063	1241	1085	582	879
Japonia	57	106	99	85	98	137	161	185	160	192
Chiny	224	232	236	142	146	38	61	69	97	148
Świat	5747	7018	6425	4239	5405	5747	7018	6425	4239	5405

Źródło: Ibid.

W analizowanym okresie najwięcej transakcji fuzji i przejęć przeprowadzono na rynku unijnym w 2007 roku. Sprzedaż udziałów przedsiębiorstw przeprowadzona za ich pomocą, stanowiła 62% ogółu transakcji na świecie. Od 2008 roku zauważyć można spadek udziału tej formy bezpośrednich inwestycji zagranicznych, z 51% do 33% w 2009 i niewielki ich wzrost (do 37%) w ostatnim roku analizy. W zakresie nabycia udziałów sytuacja przedstawiała się nieznacznie gorzej. Podobnie – dla całej Unii Europejskiej – 2007 rok był najbardziej korzystny, gdyż przeprowadzone nabycie udziałów przez przedsiębiorstwa unijne stanowiło blisko 45% ogółu transakcji na świecie i od 2008 roku nastąpił ich znaczny spadek do 34%, zaś w 2009 stanowiły one zaledwie 23%. W ostatnim roku analizy odnotowano wzrost tego rodzaju transakcji o ponad 10 punktów procentowych w stosunku do roku poprzedniego. Wśród krajów unijnych, podobnie jak w przypadku inwestycji greenfield, dominowały: Wielka Brytania, Niemcy, Niderlandy i Francja²¹. W niektórych krajach członkowskich

²⁰ World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development. Op. cit.

²¹ W Stanach Zjednoczonych stosunkowo wysokie udziały sprzedawanych udziałów przedsiębiorstw w formie fuzji i przejęć odnotowano w 2008 roku (ponad 32%), oraz w pierwszym i ostatnim roku analizy (ponad 20%). W 2007 i 2009 roku udziały te kształtowały się poziomie 16%. W przypadku nabycia udziałów rekordowym dla USA był 2010 (ponad 25%), natomiast w latach 2008-2009 zainteresowanie i możliwości nabycia spadły w tym kraju do mniej niż 10%. Na początku badanego okresu do USA należało około 18% światowych fuzji i przejęć.

Unii zauważyć można wycofanie zainwestowanego kapitału w formie fuzji i przejęć – Hiszpania (lata 2008-2009), Niderlandy (2007 i 2009 rok), Wielka Brytania (lata 2009-2010), Irlandia (2009), Włochy (2010)²².

W krajach Europy Środkowo-Wschodniej sprzedaż udziałów w przedsiębiorstwach w formie fuzji i przejęć osiągnęła w 2009 roku, gdy były najpełniej widoczne skutki kryzysu, rekordową wartość – ponad 2%. Udziały przekraczające 1% można było zauważyć jedynie w 2006 i 2008 roku. Nabycie udziałów kształtowało się na o wiele niższym poziomie i osiągnęło 0,75% ogólnej liczby transakcji fuzji i przejęć w 2009 roku. Spośród tej grupy krajów największą sprzedaż można było zauważyć w przypadku: Republiki Czeskiej, Rumunii, a pod koniec analizowanego okresu – lata 2009-2010, także Polski i Węgier²³.

W ślad za obniżeniem ogólnej wartości fuzji i przejęć oraz ich liczby, światowy kryzys gospodarczy przyczynił się również do spadku wartości transakcji z ponad 190 mln USD w 2007 roku do 65 mln USD w 2010. W krajach członkowskich zaliczanych do Europy Środkowo-Wschodniej wartości transakcji osiągały jeszcze niższe kwoty (od 67 mln USD (2009) w przypadku nabycia udziałów, do 10 mln USD (2008)). Sprzedaż udziałów umożliwiających fuzje i przejęcia przedsiębiorstw przez kraje Europy Środkow-Wschodniej osiągnęła ponad 42 mln USD (w 2009), a najniższe wartości niewiele ponad 10 mln w 2010²⁴. Śledząc zachodzące zmiany można dodać, że kryzys gospodarczy z początku XXI wieku wpłynął na spowolnienie wzrostu PKB, przede wszystkim w tych krajach, których gospodarki są silnie powiązane z napływem kapitału zagranicznego.

Zakończenie

Współczesny kryzys gospodarczy, zapoczątkowany w sferze przepływów finansowych, przeniósł się bardzo szybko na sferę realną i objął swoim zasięgiem Unię Europejską. Kraje członkowskie zostały w różnym zakresie dotknięte jego skutkami, co potwierdziła przeprowadzona analiza ich sytuacji makroekonomicznej, uwzględniająca stopień powiązań pomiędzy nimi. Dysproporcje rozwojowe pomiędzy krajami członkowskimi i różny poziom zaawansowania procesu integracji gospodarczej w stosunku do części państw należących do ugrupowania, stały się pewnego rodzaju słabością istniejącego mechanizmu integracji regionalnej.

²² Obliczenia własne na podstawie danych zamieszczonych UNCTAD Statistics Overview.
Op. cit.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

Analiza przepływów kapitału w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych potwierdziła wrażliwość krajów członkowskich Unii Europejskiej na kształtowanie się sytuacji na rynku globalnym, przede wszystkim w zakresie wielkości strumieni bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Chociaż kraje starej Unii Europejskiej nadal zajmują ważną pozycję w zakresie przepływów kapitału, to jednak gospodarki państw rozwijających się wchodzą w sposób coraz bardziej ekspansywny na rynki zagraniczne.

Przeprowadzona analiza wykazała również słabość nowo przyjętych do Unii Europejskiej krajów w zakresie możliwości dokonywania inwestycji zagranicznych, będącą przede wszystkim konsekwencją zachodzących w nich zmian strukturalnych i dzielących je dystansem w poziomie rozwoju gospodarczego.

Literatura

- Białowąs T.: Wpływ kryzysu na wzrost gospodarczy. W: *Gospodarka i polityka makroekonomiczna strefy euro w latach 2008-2010. Skutki kryzysu i słabości zarządzania*. Red. B. Mucha-Leszko. UMCS, Lublin 2011.
- Europe in Figures. EuroStat Yearbook 2010. Publication Office of the European Union, European Union 2010.
- Halizak E.: *Kryzys gospodarczy a międzynarodowa pozycja Unii Europejskiej*, W: *Kryzys a pozycja międzynarodowa Zachodu*. Red. R. Kuźniara. Scholar, Warszawa 2011.
- IMF World Economic Outlook Database. <http://www.imf.org>
- International Monetary Fund. World Economic Outlook Database, April 2011. <http://www.imf.org>, Provision of Deficit and Debt Data for 2009 – First Notification. Euro Area and EU27 Government Deficit at 6.3% and 6.8% of GDP Respectively Government debt at 78.7% and 73.6%. EUROSTAT News Release, 2010, nr 55, z 22.04.2010. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
- Kosterna U.: *Zadłużenie publiczne i jego finansowanie w państwach członkowskich Wspólnoty Europejskiej w warunkach kryzysu ekonomicznego*. W: *Współczesny kryzys gospodarczy. Przyczyny, przebieg, skutki*. Red. J.L. Bednarczyk, S.I. Bukowski, J. Misala. CeDeWu.pl. Wydawnictwa Fachowe, Warszawa 2009.
- Międzynarodowe stosunki gospodarcze*. Red. J. Rymarczyk. PWE, Warszawa 2010.
- Karaszewski W.: *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Polska na tle świata*. TNOiK i „Dom Organizatora”, Toruń 2004.
- Miklaszewski S.: *Teoria i praktyka regionalnej integracji gospodarczej a kryzys lat 2007-2009*. W: *Globalizacja i integracja regionalna a wzrost gospodarczy*. Red. S.I. Bukowski. CeDeWu.pl. Wydawnictwa Fachowe, Warszawa 2010.
- Pisani-Ferry J., Sapir A.: *Euro Area: Ready for the Storm?* W: *The Euro at Ten: The Next Global Currency?* Ed. by J. Pisani-Ferry and A.S. Posen. Peterson Institute for International Economics, Washington 2009.

Provision of Deficit and Debt Data for 2010 – First Notification. Euro Area and EU27 Government Deficit at 6.0% and 6.4% of GDP Respectively Government Debt at 85.1% and 80.0%. EuroStat News Release, 2011, nr 60 – 26.04.2011. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Siwiński W.: Nierównowaga płatnicza krajów Europy Środkowo-Wschodniej i obecny kryzys finansowy. W: Globalny kryzys a jednocząca się Europa. Red. W. Siwiński, D. Wojtowicz. Poltext, Warszawa 2010.

Szymański W.: Kryzys globalny. Pierwsze przybliżenie. Difin, Warszawa 2009.

The Euro At Five. Ed. by A.S. Posen. Special Report 18. Peterson Institute for International Economics, Washington 2005.

UNCTAD Statistics Overview. <http://www.unctad.org>

World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development. UNCTAD, Geneva 2011.

THE EUROPEAN UNION FOREIGN DIRECT INVESTMENT AND GLOBAL ECONOMIC CRISIS

Summary

The effect of the global economic crisis are seeing in the whole world economy, mostly in European Union and other developed countries. The recession has affected the international capital flows since 2007. The goal of the paper is to analyse the influence of the economic crisis on European Union foreign direct investment flows between 2006 and 2010. The European Union economic situation was discussed at the beginning of this paper. Then the analysis of FDI flows and trends in the European Union during the economic crisis, was presented. In the closing the author tries to focus on greenfield and brownfield FDI projects and assess their results for European Union.